

Bər-Bər məsləhəti: Mövzu tükənməyib...

...amma etiraf edirəm ki, mən özüm dünənə qədər bunun əksini düşünürdüm. Tətilə çıxıb doğrudan dincəlmək arzusunda olan, bir-iki həftə öncəki imtahan gərginliyinin acığını dostlarla çayxanalarda keçirməklə çıxarmağa çalışan və az qala gecə ilə gündüzün yerini səhv salıb, artıq səhər tezdən yuxuya getməyə adət etmiş biri, hansı üzlə qələmi əlinə alsın, nə isə yeni bir şey yazmaq haqqında düşünsün?! Bir neçə sutka idi ki, bu qrafiklə saatları bir-birinin ardınca yola salırdım və sözün əsl mənasında beynimin qapılarını yeni mövzular üçün kilidləmişdim. Mənə elə gəlirdi ki, bu qapıların açarı ancaq mənim öz əlimdədir, amma sən demə başqası da bu bağlı qapıyı açmaq iqtidarında imiş. İndi fikirləşəcəksiniz ki, böyük ehtimalla haqqında sizə bəhs edəcəyəm şəxs, mənim üçün çox doğma və əziz olan biri, hətta bəlkə də bənd olduğum insandır. Xeyr, belə deyil. O, olan yerdə nə doğma, nə əziz, nə qohum, nə yad?! O insanın mənim həyatımda tutduğu mövqə tam başqadır. Hər kəs bir yana, o, bir yana, çünki o insan, həyatımda yeganə şəxsdir ki, əlindəki o iti ülgücü görə-görə başımı onun ixtiyarına verməyə razı oluram.

Bər-bərimlə beş ilə yaxın bir zamandır ki, tanışıq. İlk günlər, onun o kiçik otağında keçirdiyim iyirmi-iyirmi beş dəqiqə, mənə il uzununu kimi gəlirdi. Söz yox, söhbət yox... Adam nə qədər güzgüdə özünə baxar?! Nə yaxşı ki, saçqırخان maşının və qayçının özünəməxsus səsi bu qısamüddətli görüşün üzücü sükutunu pozmağı bacarırdı. Onlar da olmasaydı, vallah heç bilmirəm dil bu qədər vaxt ərzində hərəkətsiz qalmağı bacara biləcəkdimi?! Aramızdakı hər görüşdə təkrarlanan kiçik dialoqlar haqqında düşünəndə isə, məni gülmək tuturdu. Hər dəfə özümə söz verirdim ki, yox, bu dəfə bər-bərin yanından çıxanda fərqli sözlər deyəcəm, amma yenə də qeyri-ixtiyarı olaraq, “Usta, əlin-qolun ağrımasın. Çox sağ ol” – deməklə kifayətlənirdim və o zalım oğlu da cavabını bircə dəfə də olsun dəyişmirdi. Beləliklə də, bu acı və mənasız dəqiqələri yaşamaq məcburiyyətində olduğumu dərk etdiyimdən, bir müddət hadisələrin bu cür gedişatı ilə razılaşmalı oldum, ta saç ustamın mənim ədəbiyyat həvəskarı olduğumu bildiyi günə qədər. Xoş xəbəri eşidəndə, birində qayçı, digərində daraq olan əllərini başımın üstündən yana çəkib, gözlərini güzgüdən sifətimə zillədi:

- Sən həm də yazırsan? Hekayə, yoxsa şer? – mənə ilk sualı bu oldu.
- Hekayə, povest... Deyilənə görə nəsr məndə yaxşı alınır.
- Nə yaxşı alınır, dedin?
- Nəsr. Yəni proza. Povest, hekayə, roman... Bunların hamısına ədəbiyyatın nəsr forması deyirlər.

- Hə, onu bilirəm. – deyib, yenidən işinə döndü – Elə bildim başqa şey dedin...

Güzgüdə kişinin sifətinə baxdım. Hələ ömrümdə indiyə qədər, yalan danışdığımı üzünün ifadəsinə həkk etmiş belə bir sima görməmişdim. Amma onu qınamadım. Bəlli ki, bu haqda məlumatsız olduğumu, nəvəsi yaşında olan birinin qarşısında nümayiş etdirməyə utanmışdı. Ancaq səbəb bu deyilmiş... Demə, kişi özü də ədəbiyyat düşgünü olması ilə bərabər, həm də cızma-qara ilə məşğulmuş. Növbəti görüşdə, artıq otağı tərk edirdim ki, məni qapıdan saxladı.

- İşin yoxdur ki? – deyən soruşdu.
- Yox. – dedim – Nə olub ki?
- Onsuz da gözləyən müştəri yoxdur. Otur, sənə yazdığım şerlərdən bir-ikisini oxuyum.

Öyləşdim. Düzünü deyim ki, özümə də maraqlı gəldi. Siyirməni açdı və ağ önlüklərin altında gizlətdiyi çoxvərəqli bir dəftəri çıxarıb, dizinin üstünə qoydu və şerləri bir-bir oxumağa başladı. Maşallah, dəftər tamamilə dolu vəziyyətdə idi. Dəqiq yadımdadır ki, ilk oxuduğu, Ağstafaya, öz kəndlərinə həsr etmiş olduğu şer idi. Bəsit formada qələmə alınmışdı, amma Allah adamın qələmini sındırır, etiraf edirəm ki, ali-təhsili olmayan, hətta bəlkə də natamam orta təhsilli bir insan üçün kifayət qədər səviyyəli bir beyin məhsulu sayıla bilərdi. Birnəfəsə oxuduğu üç-dörd şerdən sonra kiçik bir ara verdi.

- Nə tərəfdi? – deyib, üzümə baxdı.
- Əla yazırsız. Çox xoşuma gəldi. – dedim...

...amma kaş ki, deməz olaydım və ya ən azından “əla” yox, “yaxşı” sözüylə kifayətlənəydim. Çünki mənim bu tərifi, sonrakı günlərdə başıma bəla oldu. Artıq hər dəfə bər-bərə gedirəm deyəndə, evdəkilər ən azı bir saatlıq əllərini məndən üzürdülər. Saç ustam hər müştərisinə uzağı otuz dəqiqə vaxt ayırsa da, mənə əlavə yarım saat da şər oxumasa əl çəkməzdi. Təriflərimin nəticəsi olaraq, vəziyyət o həddə gəlib çatdı ki, bir vaxtlar şər yazdığını hamıdan gizlədib, dəftərçəsini önlük altında saxlayan bər-bər, artıq bu qabiliyyətinə istedad yox, vergi donu geyindirməyə başladı. İlahi, insan da bu qədər “təvazökar” olarmı?! Hələ bütün bunlar da azmış kimi, kişinin iddiaları da günü-gündən böyüməyə başladı və nəhayət bu, “İtirilmiş Torpaqlara” adlı poemanın yazılması ilə nəticələndi. O poemanın da bir hissəsi ilə tanış oldum. Yeni bir fikir yox idi. Cansız misralar, canımı sıxmaqdan başqa, ayrı bir təəssürat yaratmadı. Sanki qulağım - “daha öncə bunları eşitmişəm” - deyə, elə özü-özünə pıçıldayırdı. Ancaq sonda, mənfi düşüncə və fikirlərimi özüm üçün saxladım. Yenə də təriflədim. Kişi daha da ruhlandı və bir həftə sonra məni yolumdan saxlayıb, - “Yeni beş-altı şər yazmışam. Gəl oxuyum, qulaq as.” – dedi. Getdim, hamısını bir-bir oxudu, yenə təriflədim. Bir neçə müddət sonra, yenə təzə yazılmış şerlər, yenə eyni reaksiya. Sonra yenə həmin vəziyyət... Sonra yenə... Yenə... Yenə... Vallah, artıq bu qədər çeynənmiş məzmunlu şer dinləməkdən, canım boğazıma yığılmışdı. Amma başqa çarəm yox idi. Bu ipi kəsməyin yeganə yolu, “Ay usta, sən Allah daha bəsdı. Sən şer yazma, gül kimi işin var, onunla məşğul ol! Məni də bu qədər yorma!” – demək idi, ancaq deyə bilmirdim. Həm, babam yaşında olan ağsaqqal kişiyə belə bir şey söyləmək qeyri-etik davranış olardı, həm də axı əvvəldən tərifləmişdim, gərək indi də məcburiyyət qarşısında münasibətimi dəyişməyəydim. Amma kişi də, bu yeganə oxucusunun xoş reaksiyasını nəzərə almağı unutmurdu. Mənimlə həmişə çox gözəl rəftar edirdi, mehriban bir şəkildə ünsiyyət saxlayırdı. Hətta bəlkə də, “...qayçını sol əlində tut!” – kimi ağır bir tapşırıqıma belə razı olub, etiraz etməzdi. Yəni xətrimi o qədər çox istəyirdi. Məni kimi oxucunu kim istəməz? İndiyə kimi bir dəfə də olsun, sözümlə toqquşmamışdı, kiçik də olsa mübahisəmiz düşməmişdi. Amma nəhayət ki, dünən bu tilsim qəfildən və gözlənilmədən sındı.

Vallah heç dəqiq yadımda deyil ki, söhbətin bu səddə çatmasına nə səbəb oldu?! Bir onu bilərəm ki, bər-bər əvvəlcə məndən yeni bir yazımın olub-olmaması ilə maraqlandı və mən ona “yox” cavabı verdim. Qəfildən əsəbi halda güzgüdən üzümə baxdı.

- Niyə yazmırsan ki? – deyə soruşdu.
- Nə bilim, Vallah?! Həm yazmağa vaxt tapa bilmirəm, həm də mövzu...
- Niyə vaxt tapa bilmirsən ki? – deyib, üz-gözünü turşutdu – Çox vaxt səni dostlarınla bir yerə görürəm. Boş-boş gün keçirməkdənsə, get otur, nə işə yaz. Ya da yadına nə işə bir cümlə düşən kimi, tez onu bir vərəqə qeyd elə, sonra da davamını gətir. Elə mən özüm də şerləri o cür yazıram.

- Usta haqlısan, amma nəsrə nəzm eyni deyil, axı. Hekayə yazmaq üçün, gərək əvvəlcədən beynində konkret bir mövzu formalaşsın ki, sonra əlində qələm, saatlarla boş vərəqə baxmayasan. Bir də ki, vaxtdan da çox, ən böyük problem mövzu çatışmamazlığıdır. Gərək elə şey haqqında yazasan ki, kimsə onu oxuyanda, mövzu ona tanış gəlməsin, nə işə bir yenilik olsun.

Beş-on saniyə güzgüdən üzümə baxdı. Bir anlıq az öncəki sözlərimə görə özümü danladım. Gərək deməzdim. Yəqin, kişi ona eyham vurduğumu anladı deyə, birdən əhvalı dəyişdi. Amma bu, mənə belə gəlmişdi. Demə, səbəb başqa imiş.

- Mən səni dünya görmüş, savadlı bir oğlan bilirdim. – nəhayət ki, təəssüf hissi ilə dedi – Mövzu tapmaq nə yaman çətin işdir ki, ondan şikayətçisən? Mən hələ şer yazıram, yenə də bu sarıdan çətinlik çəkmirəm. Hekayə yazmaq kimi asan şey var? Mən istəsəm, gündə yeddi-səkkiz hekayə yazaram. – deyib, istehza ilə gülümsədi – Bir sözün ucundan tut, uzat ki, uzadasan... Qayda yox, qanun yox... Mövzü də ki, nə qədər istəsən. Məsələn bax, sənə birini deyim. O gün görürəm ki, metronun qabağında bir polis, limonsatanı yerindən qovur. Get, bu haqda ətraflı yaz. Yaz ki, ay polis, sən kimsən ki, camaatın çörəyini əlindən alırsan? Kim sənə o haqqı verir? – deyə, azacıq ara verdi – Görürsən, mövzunun birini dedim... Sən də bunu özünə dörd eləmişən. Amma səni qınamıram. Hələ cavansan, səriştən yoxdu. Sənin bizim səviyyəyə çatmağına hələ çox var.

Güzgüdə özümə baxdım. Üzümün ifadəsi, nahaqdan döyülmüş uşağın aciz sifətini andırırdı. Bir anlıq mübahisə etmək istəsəm də, kişinin əlindəki ülgücü gördüm və fikrimdən daşındım. Həm də mübahisəlik bir məsələ olmadığını düşündüm. Mən yenilik axtarışından danışdığım halda, bir insan ki belə bayağı bir mövzudan bəhs edir, mən daha onunla nə haqqında söz savaşırdım?! “İlahi, gör mən başımı kimə etibar edirəm.” – deyə, beynimdən ilk olaraq belə bir fikir keçdi. Yol ilə qayıdarkən isə, ağılıma maraqlı bir ideya gəldi. “Hər nə olsa da, kişi haqlıdır. Mövzu həqiqətən də tükənməyibmiş. – deyə, düşüncəm üzümü güldürdü – Evə çatan kimi yazmağa başlayacam. Amma polis-limon əhvalatından yox, bər-bərin mənə verdiyi möhtəşəm məsləhəti haqqında yazacam.” Bu an kişini sifəti gözümlün önünə gəldi. “Sənin canın üçün yazacam!” – deyə, xəyalən ona dedim.

Evə qayıdıb, böyük həvəslə əlimdə qələm masanın arxasına keçdim. Amma qəfildən beynimi əsir alan bir fikir, sözün əsl mənasında bütün qol-qanadımı sındırdı.

Bayaqdan yazdıqca elə hey, özüm-özümdən soruşuram ki, bəlkə mən bu yazarlıq həvəsindən əl çəksəm yaxşıdır?! Belə düşünməyə məni nəyin vadar etdiyini soruşmayın. Yazıçılıq iddiasında olan birinin ki, ilham pərisi onun bər-bəri ola, siz ondan nə gözləyirsiniz?!

Kamil İsayev

07.02.2011